

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus – Neuvoston direktiivi turvallisuutta koskevien perusnormien vahvistamisesta ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta suojelemiseksi"

COM(2011) 593 final – 2011/0254 NLE

(2012/C 143/22)

Esittelijä: **Richard ADAMS**

Euroopan komissio päätti 28. syyskuuta 2011 Euratomin perustamissopimuksen 31 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus – neuvoston direktiivi turvallisuutta koskevien perusnormien vahvistamisesta ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta suojelemiseksi

COM(2011) 593 final – 2011/0254 NLE.

Asian valmistelusta vastannut "liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta" -erityisjaosto antoi lausuntonsa 3. helmikuuta 2012.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 22.–23. helmikuuta 2012 pitämässään 478. täysistunnossa (helmikuun 22. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 118 ääntä puolesta ja 1 vastaan 5:n pidättäessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Päätelmät

1.1.1 Komitea suhtautuu myönteisesti tähän ehdotukseen, jossa hyödynnetään viimeisimpiä tieteellisiä analyysejä ionisoivan säteilyn aiheuttamista vaaroista ihmisten terveyden ja ympäristön suojelutarpeisiin vastaamiseksi sekä niiden määrittelymiseksi ja laajentamiseksi.

1.1.2 Erityisesti sillä, että viisi nykyistä direktiiviä sulautetaan yhteen ja siten omaksutaan johdonmukainen, vakaa ja yhtenäinen lähestymistapa turvallisuuteen, on tarkoituksenmukaisia ja myönteisiä vaikutuksia toimintaan.

1.2 Suositukset

1.2.1 Komitea panee merkille, että jäsenvaltioilta saatetaan edellyttää lisävaatimuksia sen jälkeen, kun direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Komitea pitää erityisen tärkeänä, että toimivaltaisille viranomaisille, jotka vastaavat kansallisesta täytäntöönpanosta, osoitetaan riittävät resurssit lainsäädännön hengen ja sisällön toteuttamiseksi. Tämä koskee erityisesti laatua korostavan lähestymistavan kehittämistä kattavan koulutuksen avulla.

1.2.2 Komitea antaa täyden tukensa sille, että suojeluvaatimukset ulotetaan koskemaan myös ympäristöä, ja suosittaa omaksumaan IX luvussa esitetyt säännökset (ottaen asianmukaisesti huomioon viittaus kansainväliseltä säteilysuojelutoimikunnalta ICRP:ltä odotettavissa oleviin kriteereihin ja soveltamisohjeisiin heti kun ne on annettu virallisesti).

1.2.3 Komitea arvostaa kaikkien asianomaisten elinten ehdotuksen valmistelussa tekemää perusteellista työtä ja suosittaa, että ehdotettu direktiivi hyväksytään mahdollisimman pian.

2. Ehdotetun direktiivin taustaa

2.1 Ionisoivaa säteilyä on kaikkialla ympäristössä. Jokainen maapallon asukas altistuu luonnon taustasäteilylle. Se on peräisin kiviaineksessa, maaperässä, ruoassa ja ilmassa luontaisesti esiintyvistä radioaktiivisista aineista. Maaperästä tulevan säteilyn ja radioaktiivisten aineiden (radon) määrä vaihtelee, koska myös kivilajit vaihtelevat, ja altistus riippuu näin ollen sijainnista. Myös kosminen säteily vaikuttaa. Se on voimakkaampaa korkealla merenpinnasta ja suurilla leveysasteilla, joten lentohenkilöstö ja usein lentävät ihmiset altistuvat sille muita enemmän. Kaikki altistuvat myös ihmisen toiminnasta johtuvalle säteilylle. Tällaisista keinotekoisista lähteistä merkittävin on lääketieteellisissä tarkoituksissa käytettävä ionisoiva säteily. Lisäksi ihmiset altistuvat työssään teollisuuden toiminnoista – kuten hitsausten radiografiatarkastuksista – johtuvalle säteilylle. Väestö altistuu myös ydinvoimaloiden päästöille, ja ympäristössä on edelleen radioaktiivisia jäämiä ydinasekoekaiden ja sotilaallisissa tarkoituksissa käytettävien köyhdytettyä uraania sisältävien ammusten takia.

2.2 Säteilyä hyödynnetään moniin tarkoituksiin lääketieteessä, tutkimuksessa, rakentamisessa ja muilla aloilla. Säteilyn vaarallisuus johtuu sen kyvystä ionisoida elävien solujen molekyylejä ja aiheuttaa siten biokemiallisia muutoksia. Jos elävässä solussa tapahtuu tarpeeksi muutoksia, se voi kuolla tai sen sisältämä geneettinen informaatio (DNA) voi muuttua peruuttamattomasti. Tämän mahdollisuuden johdosta jäsenvaltioissa ryhdyttiin suojelu- ja sääntelytoimiin varhain, jo ennen kuin vahingollinen mekanismi tunnettiin tarkasti, ja alusta alkaen on kehitetty koko EU:n kattavia yhteisiä toimia Euratomin perustamissopimuksen nojalla.

2.3 EU:n lainsäädäntö on noudattanut asianmukaisten suojelutoimenpiteiden määrittelyssä aina ICRP:n suosituksia. ICRP

julkaisi vuonna 2007 säteilysuojelun tarpeista uudet, yksityiskohtaiset ohjeet, joissa otetaan huomioon kahdenkymmenen viime vuoden kehitys. Siihen kuuluvat ihmisperäisten säteilylähteiden lisääntyminen ja luontaisten lähteiden, kuten radonkaasun, vaikutuksia koskeva tutkimus. Direktiivin tavoitteena on varmistaa nykyisen tieteellisen tietämyksen perusteella työntekijöiden, potilaiden ja väestön tehokas suojeleminen ionisoivan säteilyn haitallisilta terveysvaikutuksilta. Se sisältää myös uusille aloille, kuten ympäristönsuojeluun, ulottuvia toimia.

2.4 Ehdotettu direktiivi on laaja: siinä on 110 artiklaa ja 16 liitettä, joissa on yhteensä toista sataa sivua. Itse asiassa säädöksellä laaditaan uudelleen ja konsolidoidaan viisi nykyistä direktiiviä⁽¹⁾ niin, että tuloksena on yksi ainoa direktiivi. Siinä säädetään sitovista vaatimuksista, jotka koskevat suojelemista sisäilman radonilta ja rakennusmateriaalien käyttöä, ydinlaitosten radioaktiivisten päästöjen ympäristövaikutusten arviointia ja ympäristövahinkojen estämistä onnettomuuden sattuessa.

2.5 Lyhyesti sanottuna Euroopan kansalaiset hyötyvät uudesta direktiivistä niin, että terveyden suojeleminen ionisoivalta säteilystä paranee etenkin seuraavien seikkojen osalta:

- Kampanjoita ja tukitoimenpiteitä, joiden avulla torjutaan altistumista radonille sisätiloissa, tehostetaan.
- Luonnon radioaktiivisia materiaaleja prosessoivien teollisuudenalojen työntekijöiden suojeleminen parannetaan.
- Ionisoivan säteilyn lääketieteellisissä sovelluksissa parannetaan suojeleminen ja altistusten määrää valvotaan.
- Ydinteollisuusalan liikkuvien erikoistuneiden työntekijöiden suojeleminen ja liikkuvuutta parannetaan.

2.6 EU-maissa sovellettavat sääntelyvaatimukset yhdenmuokaistetaan ja yhtenäistetään kansainvälisten normien kanssa. Koska ydinturvallisuus on Fukushiman katastrofin johdosta eri-

tyisen huomion kohteena, ehdotukseen on sisällytetty nykyistä tiukempia säteilyvaaratilanteiden hallintaa koskevia vaatimuksia.

2.7 Ehdotettu direktiivi täydentää juomavedessä olevista radioaktiivisista aineista annettua direktiiviä, josta komitea on antanut hiljattain lausunnon⁽²⁾.

2.8 Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) hyväksymät kansainväliset turvallisuutta koskevat perusnormit, jotka perustuvat kansainväliseen yhteisymmärrykseen, ovat yksityiskohtaiset, mutta ne eivät ole sitovia. Ne mahdollistavat eroavuudet maailman eri maiden kansallisen kapasiteetin osalta. Direktiivi menee pidemmälle, sillä siinä vahvistetaan sisämarkkinasäännöt ja asetetaan jäsenvaltioille yhdenmukaiset normit. Direktiiviä laadittaessa on konsultoitu laajasti Euratomin perustamissopimuksen 31 artiklassa tarkoitettua asiantuntijaryhmää, IAEA:ta, EU:n säteilysuojelualan toimivaltaisten viranomaisten johtajia (HERCA) ja Kansainvälistä säteilysuojelujärjestöä (IRPA) sekä muita sidosryhmiä.

2.9 Direktiivin oikeusperustana on Euratomin perustamissopimus. Komitea panee merkille huolenilmaus siitä, soveltuuko vuodesta 1957 muuttumattomana säilynyt perustamissopimus vielä nykyään ympäristökysymysten käsittelyn perustaksi, ja yhtyy jossain määrin tähän huoleen. On kuitenkin hyvin epätodennäköistä, että Euratom-sopimusta tarkistettaisiin lähiaikoina. Ympäristönsuojelutarpeet ovat silti todellisia ja vaativat vastausta. On syytä huomata, että Euratom-sopimuksen 37 artikla oli vuonna 1957 uraauurtavaa primaarioikeutta, jolla asetettiin sekä ympäristövaikutuksiin että ihmisten suojeleminen liittyviä sitovia rajatylittäviä velvoitteita.

3. Tiivistelmä ehdotetusta direktiivistä

3.1 Komitean lausunnossa ei ole järkevää eikä pituusrajoitusten takia mahdollistakaan esittää yksityiskohtaista tiivistelmää näin monimutkaisesta direktiivistä. Tarkastelemalla lyhyesti komission lähestymistapaan liittyviä aihekokonaisuuksia ja lukujen otsikoita voidaan kuitenkin luoda yleiskatsaus.

Yleinen lähestymistapa	Lukujen otsikot
— Turvallisuutta koskevien perusnormien tarkistaminen ja konsolidointi	I luku: Sisältö ja soveltamisala
— Altistustilanteet	II luku: Määritelmät
— Suojelujärjestelmä	III luku: Säteilysuojelujärjestelmä
— Vallitsevat altistustilanteet	IV luku: Säteilysuojeluvälitusta, -koulutusta ja -tiedotusta koskevat vaatimukset
— Radon (työpaikalla, kotona)	
— Rakennusmateriaalit	
— Asuminen saastuneella alueella	V luku: Toimintojen oikeutus ja viranomaisvalvonta

⁽¹⁾ EUVL L 180, 9.7.1997, s. 22–27.
 EUVL L 346, 31.12.2003, s. 57–64.
 EUVL L 349, 13.12.1990, s. 21–25.
 EUVL L 357, 7.12.1989, s. 31–34.
 EUVL L 159, 29.6.1996, s. 1–114.

⁽²⁾ EUVL C 24, 28.1.2012, s. 122.

Yleinen lähestymistapa	Lukujen otsikot
— Suunnitellut altistustilanteet	VI luku: Työntekijöiden, harjoittelijoiden ja opiskelijoiden suojaaminen
— Oikeutus ja viranomaisvalvonta	
— Asteittainen lähestymistapa	VII luku: Potilaiden ja muiden lääkinnällisissä tarkoituksissa säteilylle altistuvien henkilöiden suojaaminen
— Altistuslajit	
— Säteilyvaaratilanteet	VIII luku: Väestön suojaaminen
— Pelastustoimintaan osallistuvat työntekijät	
— Valmiussuunnitelmien laadinta ja pelastustoiminta	IX luku: Ympäristönsuojelu
— Yleisölle tiedottaminen	
— Institutionaalinen rakenne	X luku: Viranomaisvalvonnalle asetettavat vaatimukset
— Uudelleenlaaditut direktiivit	XI luku: Loppusäännökset
Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä	

4. Yleistä

4.1 Komitea panee merkille, että direktiiviä valmisteltaessa on hyödynnetty viimeisimpiä tieteellisiä analyysejä ionisoivan säteilyn aiheuttamista vaaroista, ja suhtautuu myönteisesti ihmisten terveyden ja ympäristön suojelutarpeisiin vastaamiseksi sekä niiden määrittämiseksi ja laajentamiseksi omaksuttuun lähestymistapaan.

4.2 Komissio on päättänyt laatia uudelleen ja konsolidoida viisi nykyistä direktiiviä niin, että tuloksena on yksi yhtenäinen direktiivi. Tällä on tarkoituksenmukaisia ja myönteisiä vaikutuksia toimintaan, ja näin luodaan johdonmukainen, vakaa ja yhtenäinen lähestymistapa turvallisuuteen.

4.3 Vertailuanalyysit aiempien direktiivien täytäntöönpanosta ja toimivuudesta kansallisessa lainsäädännössä ovat paljastaneet monia puutteita. Virheet eivät ole tapahtuneet säädöksen saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä vaan sen soveltamisessa; ne liittyvät esim. koulutuksen resursointiin, julkisten valistuskampanjoiden toteuttamiseen, paikallisten ammattilaisten tunnustamiseen ja yleisön informointiin siitä, miten onnettomuuden satuttua tulee toimia.

4.4 Komitea ehdottaa, että kansallisesta toimeenpanolainsäädännöstä johtuvien lisätarpeiden tyydyttämiseksi ja mahdollisten olemassa olevien puutteiden korjaamiseksi komissio edistäisi kansallisten viranomaisten työtä järjestämällä seminaareja, joissa

voidaan keskustella kansallisen täytäntöönpanon oikeudellisista ja käytännön ongelmista. Lisäksi olisi kannustettava käyttämään lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi toteuttavien konkreettisten toimenpiteiden seurannassa ja arvioinnissa kansallisten toimivaltaisten viranomaisten lisäksi myös kansalaisyhteiskunnan piirissä toimivia seurantaryhmiä.

4.5 Komitea pitää valitettavana, että vaikka direktiivissä käsitellään kattavasti luonnon ja siviilipuolen säteilylähteitä, armeijan laitosten säteilypäästöt voidaan sulkea sen ulkopuolelle, koska Euratom-sopimusta sovelletaan vain siviilitilanteissa ⁽³⁾.

4.6 Komitea pitää kannustavana, että ehdotetussa direktiivissä pohjustetaan ja ennakoitaan toimia, joiden avulla turvataan kansalaisten oikeus minimoida altistuksensa ihmisperäiselle säteilylle, joka aiheutuu esimerkiksi turvalaitteiden – kuten koko vartalon röntgenlöpivalaisun mahdollistavien laitteiden – lisääntyvistä käytöstä.

4.7 Komitea kannattaa vahvasti uutta ympäristönsuojeluaspektia, mutta huomauttaa, että ennen sitovien määrällisten tavoitteiden asettamista on odotettava, että kansainvälisen säteily-suojatoimikunnan ICRP:n valmisteilla olevat kriteerit (ja soveltamisohjeet) virallistetaan. Ne antavat yhteisen tieteellisen viitekehysten asiassa sovellettaville erityisille kriteereille, jotta kaikille jäsenvaltioille voidaan tarjota yhteinen perusta.

Bryssel 22. helmikuuta 2012

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON

⁽³⁾ EU:n tuomioistuimen tuomio asiassa C-61/03, 12. huhtikuuta 2005.